

the need for «personal and professional development» as an integrated system; the achievement of a status and role balance of a teacher of a higher educational institution; the need to study the «locus of control» as a factor of the psychological direction of the teacher's personality to professional success; consideration of organizational culture as a condition for professional development etc. The conclusion is made that the way to professional success – is a process of constant coordination of personal and social meanings in professional activity. It is clarified that the strategy of achieving professional success must be based on a personal hierarchy of meaningful goals, socially acceptable ways to achieve these goals, getting socially significant results and personal satisfaction from the professional achievements. The prospects for further studies of personality characteristics of self-actualization as a creative self-improvement and self-realization, which is an important foundation and prerequisite for professional development and professional success of university professors, are introduced in the article.

Key words: professional success, personal and social demands, social and personal interaction, status-role balance, professional archetype, locus of control, organizational culture.

Received July 12, 2015

Revised August 23, 2015

Accepted September 26, 2015

УДК 159.964

Л.О. Сіпко

luzzy@ukr.net

Особливості використання методів психокорекції у роботі з психічною травмою

Sipko L.O. The peculiarities of using psycho-correction methods in the work with psychic trauma / L.O. Sipko // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufriieva. – Issue 30. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 588–599.

Л.О.Сіпко. Особливості використання методів психокорекції у роботі з психічною травмою. У статті здійснено аналіз проблеми використання психокорекційних методів у контексті роботи із пробле-

мою психічної травми. Проаналізовано психоаналітичний підхід, екзистенційну, біхевіоральну, розмовну терапію і трансактний аналіз у контексті методологічного апарату. Представлено поняття «психічна травма» та надано його короткий аналіз. Доведено, що мистецтво є відображенням внутрішнього стану автора – це сприяє пізнанню змісту несвідомого. Проективні методики показують виключну здатність сприяти у вирішенні проблеми травмівних переживань шляхом зняття напруження та об'єктивування несвідомих тенденцій психіки. Здійснено аналіз стандартизованих методів дослідження психіки особистості та встановлено, що вони здатні констатувати наявність проблемної ситуації. Сприяння вирішенню такої ситуації можуть надати нестандартизовані методи, які не спрямовані на розуміння внутрішнього сенсу, а проективні, що виявляють несвідомі аспекти у психіці суб'єкта. Розкрито аспекти малюнкової проекції та представлені її особливості у психотерапевтичній роботі. Наголошено на необхідності вміння інтерпретувати отримані результати, що передбачає врахування таких особливостей: аналіз отриманого матеріалу, синтез, співставлення з уже існуючим матеріалом та подання його суб'єктові. У статті увага акцентується на ефективності психоаналітичного використання проективних методів, які дозволяють об'єктивувати системні характеристики психіки, що необхідно при роботі із психічною травмою. Аналіз несвідомих змістів, що лежать в основі травмуючої ситуації може бути усвідомленим суб'єктом завдяки застосуванню таких методів і технік, які мають глибинне спрямування. Встановлено, що формалізований шлях пізнання може породжувати артефакти через викривлення отриманої інформації, адже не враховується індивідуальність самого суб'єкта.

Ключові слова: психічна травма, психокорекційні методи, проективні методи, глибинно-психологічне пізнання, системні характеристики психіки, тестові методики, психоаналіз, несвідоме, інтерпретація.

Л.А. Сипко. Особенности применения методов психокоррекции в работе с психической травмой. В статье проведён анализ проблемы использования психокоррекционных методов в контексте работы с проблемой психической травмы. Проанализированы психоаналитический подход, экзистенциальный, биохевиоральный, разговорная терапия и трансактний аналіз в контексте методологического апарату. Представлены понятие «психическая травма» и его краткий анализ. Доказано, что искусство является отражением внутреннего состояния автора, это способствует познанию содержания бессознательного. Проективные методики показывают исключительную способность действовать в решении проблемы травматических переживаний путем снятия напряжения и объективирование бессознательных тенденций психіки. Осуществлён анализ стандартизированных методов исследования психіки личности и установлено, что они способны конста-

тировать наличие проблемной ситуации. Содействие решения такой ситуации могут оказать не стандартизированные методы, которые не направлены на понимание внутреннего смысла, а проективные, которые выявляют бессознательные аспекты в психике субъекта. Раскрыты аспекты рисуночной проекции и представлены её особенности в психотерапевтической работе. Отмечена необходимость умения интерпретировать полученные результаты, что предполагает учёт таких особенностей как: анализ полученного материала, синтез, сопоставление с уже существующим материалом и представления его субъекту. В статье внимание акцентируется на эффективности психоаналитического использования проективных методов, которые позволяют объективировать системные характеристики психики, что необходимо при работе с психической травмой. Анализ бессознательных содержаний, лежащих в основе травматической ситуации может быть осознанным субъектом благодаря применению таких методов и техник, которые имеют глубинное направление. Установлено, что формализованный путь познания может порождать артефакты из-за искривления полученной информации, поскольку не учитывается индивидуальность самого субъекта.

Ключевые слова: психическая травма, психокоррекционные методы, проективные методы, глубинно-психологическое познание, системные характеристики психики, тестовые методики, психоанализ, бессознательное, интерпретация.

Постановка проблеми. У період становлення Української держави набуває особливого значення розвиток психологічної служби та практичної психології, що значною мірою залежить від розвитку такого її напрямку, як глибинна психологія. Це передбачає не лише цілісний підхід до розуміння та пізнання психіки, а й специфічність методів дослідження, зорієнтованих на розкриття закономірностей внутрішньої динаміки психіки. Орієнтація на глибинне пізнання психіки суб'єкта пов'язана з розумінням детермінант його поведінки. Останнє передбачає формування теоретичних засад практичної психології, яка спирається на поєднання глибинно-психологічної практики та теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеме методів психокорекції розкрито у дослідженнях М. Блейхер [2], Л. Ф. Бурлачук [3], Т. Линдсей [18], Б. Мурштейн [див.: 5], Е. Т. Соколова [10], Ю.С.Савенко [5], Л. Г. Терлецьк [11]. У науковій літературі дають таке визначення поняттю психічна травма. Психічна травма – «травма, що виникла в результаті дії на психіку людини особисто значущої інформації; емоційна дія, яка викликала психічний розлад; шкода, нанесена психічно-

му здоров'ю людини в результаті інтенсивного впливу несприятливих факторів середовища або гостро емоційних, стресових впливів інших людей на її психіку» [6, с. 43] Психічна травма – «це травма, що виникла в результаті дії на психіку людини особисто значущої інформації, інтенсивних або ж довготривалих гостроемоційних, стресових впливів» [8, с. 112]. Отже, психічна травма являє собою життєву подію або ситуацію, яка впливає на значущі сторони існування людини і приводить до глибокого психологічного переживання. Виникнення психічної травми розглядається як наслідок незавершеності реакції організму на травматичну подію.

Мета статті полягає у розкритті особливостей методів психокорекційного впливу на психіку суб'єкта.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У науковій літературі визначають методи у роботі з травмою, в яких використовується гіпнотичний вплив та ті, які не передбачають зміну свідомості суб'єкта. Оскільки стаття зорієнтована на пошук методів, які дозволяють здійснювати психотерапію без зміни свідомості суб'єкта, зосередимо увагу на найбільш розповсюджених підходах до корекції особистості. До методів, які не використовують гіпнотичний вплив, відносять психоаналіз, трансактний аналіз, екзистенційну, біхевіоральну, розмовну терапію та ін. Коротко окреслимо дані підходи.

Метод психоаналізу спрямований на переведення несвідомих конфліктів суб'єкта у свідомі та створення умов для їх повторного переживання з метою аналізу впливу цих переживань на психіку суб'єкта. В основі трансактного аналізу лежить розігрування типових ситуацій, що дозволяють визначити стани «Его».

У біхевіоральній терапії позитивний ефект, заснований на феномені згасання реакції. Такий підхід застосовується у поєднанні з когнітивною формою раціональної терапії. Розмовна терапія спрямована на надання допомоги суб'єкту у вербалізації емоційних переживань для усунення патологічної симптоматики. Гештальт-терапія, в основі якої лежить концепція про те, що особа сприймає зовнішній світ, конструюючи форми (фігури) — гештальти, тобто в образному вигляді. Екзистенційно-гуманістична терапія – суб'єкт потенційно здатен розширювати власну самосвідомість, що веде до подолання екзистенційної тривоги. До методів практичної корекції відносять: психодраму, ігротерапію, арттерапію, музикотерапію, бібліотерапію, танцювальну терапію, проєктивний малюнок, складання історій, казкотерапія, куклотерапія а також психогімнастичні методи та

поведінкові корекції. Перелічені методи використовуються психологами у ракурсі парадигми, в якій вони знаходяться [6, 9]. В основі перелічених вище методів лежать різні концепції щодо розуміння психіки особистості, різні прийоми, які дозволяють об'єктивувати внутрішній світ особистості. Єдиним для вищезгаданих підходів є спрямованість на вирішення внутрішніх проблем особистості.

У психоаналітичній літературі наголошується, що несвідомому притаманна активність до прояву свідомості в символічному вигляді (малювання, ліплення тощо). Такі прояви реалізуються у продуктах творчості, що передбачає спонтанність поведінки суб'єкта. У науковій літературі [2, 5, 7, 10, 12] стверджується, що використання у процесі роботи психолога мало структурованого, стимульного матеріалу актуалізує проєкції та дозволяє пізнавати фіксовані переживання суб'єкта. Тому умовою будь-якого проєктивного дослідження є невизначеність тестової ситуації, що нівелює тиск реальності та спонукає суб'єкта до актуалізації спонтанної поведінки. Пізнання внутрішнього світу особистості передбачає виключення досліджень, умовою яких є виявлення загальних закономірностей і співставлення із «середньою особою», як у стандартизованих тестових методиках. Проєктивні методики дозволяють дослідити об'єктні відношення, адже суб'єкт перебуває у невизначеній ситуації та отримує свободу вибору.

Близькими до проєктивних методик є методи візуалізації. У психотерапевтичній енциклопедії [9] представлено опис методик візуалізації, які спрямовані на відтворення й управління зоровими образами у внутрішньому, суб'єктивному просторі особи. Можливості застосування методик візуалізації визначаються теоретичною концепцією, в рамках якої розроблений основний психотерапевтичний метод. Образи візуалізації в психоаналітичній психотерапії розглядаються як одна з форм отримання матеріалу для аналізу. У гуманістичній психотерапії емоції пов'язують з образом і трактують як повернення до повторного переживання емоційного психотравмуючого досвіду. У сучасних екзистенційних підходах, переживання емоцій, пов'язаних з мимовільними візуальними образами, виступає як істотний елемент екзистенційного досвіду й особового зростання в цілому. У когнітивній психотерапії зорові образи є еквівалентами когніцій і разом з ними складають, так званий, план автоматизованого мислення, елементами якого може бути – мимовільне створення образу можливих, як правило негативних, наслідків

[9]. Тому, використання методів візуалізації не передбачають об'єктивування глибинно-психологічних механізмів. Такі методи використовуються у напрямку повернення до повторного переживання, конструювання майбутнього, що не передбачають подальшу проробку та глибинний аналіз отриманого матеріалу.

У психоаналітичному словнику проекція окреслюється як «сприйняття психічного образу як об'єктивної реальності». У психоаналізі стверджується, що «проекція – процес, засобом якого є імпульси, бажання, внутрішні об'єкти локалізуються уявою в будь-якому зовнішньому об'єкті по відношенню до індивіда» [8]. У традиційному застосуванні проєктивних методик («Будинок. Дерево. Людина», «Дерево», «Людина», «Малюнок сім'ї», «Піктограма», «Автопортрет», «Карта світу», «Вільний малюнок», «Неіснуюча тварина», «Родина тварин», «Красивий малюнок» та ін.) є заданість і ключ інтерпретації, що наближає таку роботу до тестової. Так тестові малюнкові методики завдяки критеріям оцінки рівня розумового розвитку, емоційних станів, особистісних показників (інтровертованість, екстравертованість), дозволяють виявити порушення у психічному розвитку на вікових етапах, асоціальні тенденції тощо [6, 10, 13].

Сьогодні існують такі групи проєктивних методик, які дозволяють здійснювати психотерапевтичну роботу з травмою: конститутивні (структуровані як приклад, тест Роршаха); конструктивні (створення з оформлених деталей осмисленого цілого див. тест Світу); інтерпретативні (інтерпретація будь-якої події, ситуації (див. тест тематичної аперцепції); катартичне (здійснення ігрової діяльності в особливо організованих умовах («Психодрама»); експресивні (малювання на вільну або задану тему (див. тест тематичної аперцепції); імпресивні – перевага одних стимулів над іншими (див. тест Люшера); адитивні (завершення речень (див. методика незакінчені речення) [12, с. 167]. Діагностика здійснюється за окремими показниками (розмір малюнка, особливості його розташування на папері, реалістичність образів, використана кольорова гамма тощо) без діалогічної взаємодії з автором малюнку. Такі стандартизовані тестові інтерпретації спираються на поняття норми та відхилення.

У науковій літературі М.Блейхер [2], Л.Ф.Бурлачук [3], Б.Мурштейн [див.: 5], Е.Т.Соколова [10] виокремлюють проєктивний малюнок як один із методів роботи із травмою. Проєктивний малюнок також може окреслюватися як: проєктивна арт-терапія, що включає в себе не тільки малювання, а й ліплення, моделювання тощо. У науковій літературі стверджується, що

в суб'єкта від народження закладена здатність до проектування своїх внутрішніх переживань у візуальній формі. Образотворчий продукт виступає віддзеркаленням внутрішнього світу автора. Образ має «особистісний зміст», декодування якого можливе самим художником або фахівцем, який здатний тлумачити незрозумілий сенс спонтанної творчості.

Р.Б. Хайкін зазначає, що під час інтерпретації малюнку пріоритетності можуть набувати лінія, форма, колір, особливості оформлення особою композиції, перспективи, пропорції, штрихи, освітлення тощо [11]. Близької позиції дотримуються М.Е. Бурхліво та Дж. Аллан які стверджують, що необхідно враховувати формально-стильові особливості зображення, їх частоту, значимість для автора. Дослідники наголошують, що символіка малюнків має універсальний зміст, так, наприклад: сонце уособлює теплоту, щирість, любов або ж авторитет значущої людини, страх [див.: 4]. Так дослідники наголошують на стандартизованому розумінні значення символіки психомалюнків, що нівелює індивідуальний підхід до розуміння психіки особи.

У дослідженнях В. Оклендера містяться інструкції, для роботи з проєктивними малюнками. Наведемо деякі з них: дайте можливість суб'єкту розповісти про свій твір та прокоментувати ті або інші частини малюнка; запропонуйте описати роботу від першої особи, та для кожного з елементів зображення; перше запитання психолога повинно бути більш «об'єкт»-зорієнтоване, друге, — більш «его»-зорієнтоване, а відношення протагоніста до сказаного перевіряється як по вербальних, так і по невербальних реакціях; спонукайте клієнта фокусувати увагу на кольорі; прагніть фіксувати особливості інтонації, положення тіла, вираз обличчя, ритм дихання протагоніста; надайте протагоністу можливість працювати в зручному для нього темпі; виділяйте в роботах клієнта найбільш суттєві теми і образи. [цит. по: 14]. Отже, у роботі В. Оклендера роль індивідуальної неповторності психіки суб'єкта також не враховується, що ускладнює роботу з психотравмуючими ситуаціями. Стверджується, що слідуючи рекомендаціям, психолог здатен здійснити діагностику та корекцію, від нього вимагається дотримуватись вищевказаних інструкцій. Стандартизоване тлумачення символів, урахування їх кольорової гами, частоти повторюваності тощо звужує можливості пізнання глибинних аспектів психіки.

Проблеми психокорекції засобами проєктивного малюнка відображено у роботах Е. Ульмана, Ф. Кейна, М. Бетенські.

Дослідники наголошують, що через зображення на малюнку суб'єкт виражає свої емоції і відчуття. В образотворчому продукті відбивається попередній емоційний досвід суб'єкта. Так, П. Янішин окреслює специфічні особливості малюнкової проекції:

1. Всі поведінкові маніфестації, що виявляються в графічній продукції або супутні малюванню, детерміновані і мають діагностичне значення.
2. Акт малювання розглядається як творчий, що припускає активність суб'єкта.
3. Об'єктом проективного дослідження є цілий спектр особливостей (зрілість, інтегрованість особи, «пряма» і компенсаторна форма самооцінки, наявність тривоги страхів, агресивності, установок і так далі).
4. Метод (як вербально так і невербально дозволяє здійснювати цілісне бачення психіки особи).
5. Невербальна фаза майже повністю не структурована, що полегшує проекцію.
6. Малюнок – полегшує самовираження суб'єкта.
7. Акт малювання часто провокує сильні емоції так, що в процесі або після малювання суб'єкт може візуалізувати пригнічений або частково витиснений матеріал.
8. Подальше обговорення можна інтерпретувати, асоціювати з малюнком, тобто продовжити проекцію далі [13].

Отже, виокремлення дослідником таких особливостей малюнкової проекції, дозволяє стверджувати, що використання проективного малюнка є можливим у пізнанні глибинно-психологічних детермінант психіки суб'єкта.

Проективні методики як інструмент дослідження несвідомого представлено у роботах Г.Ліндсе [18], Л.Ф.Бурлачук [3], Ю.С.Савенко [5], Л. Г. Терлецька [11], Е.Т.Соколова [10]. Так, Л. Г. Терлецька зазначає, що «зміст графічного зображення виявляється психологічно дуже складним – у ньому в єдиній, злитій формі представлені й образ, і відношення людини до світу, й особистісний досвід переживання суб'єкта», тому інтерпретаційна робота психолога-практика «розглядається більше як мистецтво, ніж як професійно вивірені правила й алгоритми» [див.: 11, с. 97]. Близької позиції дотримується Л.Ф.Бурлачук, який відзначає, що унікальний матеріал, що отримується дослідником при роботі з проектними методиками, є багатошаровим і дозволяє обрати різні рівні аналізу (що є неможливим при роботі з традиційними психометричними тестами) [3, с. 26]. Так дослідники наголошують на унікальності отриманого малюнкового

матеріалу, наближеності його до індивідуальності суб'єкта. Тестовий підхід може породжувати артефакти через викривлення отриманої інформації, що призводить до нівелювання унікальності психіки особи.

На можливостях дослідження несвідомого за допомогою проективних методик наголошував Г. Мюррей. Створюючи методичку тематичної аперцепції (одну з перших проектних методик), дослідник припускав, що з її допомогою можна вивчити неусвідомлювані потреби, конфлікти, тенденції особи, а також неконвенціональні, пригнічувані форми поведінки. Дослідник припускав, що зазвичай спостережувана поведінка неінформативна відносно дійсних спонук особи. Тому багатозначність стимулу, властива проектним методикам, розглядалася як одна з умов провокації несвідомих фантазій, в яких знаходили задоволення пригнічені бажання [див.: 12, с. 624]. Близької позиції дотримується Г. Ліндсей, який наголошує, що проектні методики є найбільш чутливим інструментом для виявлення несвідомих аспектів поведінки суб'єкта [див.: 11]. Згідно Х.І.Айзенку, проектна техніка – це група психологічної техніки, яка претендує на розкриття прихованих базових структур особи і мотивації суб'єкта за допомогою організації ним відповідей або операції матеріалом або стимулами у вільній, необмеженій манері, не оглядаючись на заздалегідь запропоновану систему правильних або неправильних відповідей [11]. Г. М. Ферс, який зазначає, що одна із головних небезпек проективних методик є нівелювання індивідуальної неповторності кожної психологічної роботи з протагоністом, тобто зведення її до певних усталених параметрів (див.: [там само]). Отже, проектним методикам властива багатозначність стимулів, вони визначаються як найбільш чутливий інструмент пізнання несвідомого.

Висновки. Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що психічна травма має як фізіологічні, так і психологічні витоки. Травма гостро переживається суб'єктом, може породжувати сприйняття оточуючого світу як загрозливого, зумовити депресивні та суїцидальні тенденції. Такі реакції пов'язані з психологічними захистами, що блокують емоції, тим самим захищаючи суб'єкта від тривоги, смерті. З'ясовано, що стандартизована діагностика здійснюється за визначеними показниками без діалогічної взаємодії з автором малюнка, що само по собі виключає можливість пізнання взаємозв'язків між свідомим і несвідомим. Формалізований шлях пізнання може породжува-

ти артефакти через викривлення отриманої інформації, адже не враховується індивідуальність самого суб'єкта. Наголошується, що образотворчий продукт виступає віддзеркаленням внутрішніх станів, які переживає автор, тому стандартизована інтерпретація звужує можливості пізнання глибинних аспектів психіки. Психоаналітичне застосування традиційних проєктивних методик передбачає відповідність діагностичної процедури вимогам цілісного розуміння психіки суб'єкта в єдності її свідомих і не-свідомих аспектів.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні глибинно-психологічних передумов психологічної травми особистості.

Список використаних джерел

1. Антология современного психоанализа / Под редакцией А.В. Россохина. – М. : Изд – во «Институт психологии РАН», 2000. – Т. 1. – 488 с.
2. Блейхер В.М. Патопсихологическая диагностика / В.М. Блейхер, И.В. Крук. – К. : Здоровье, 1986. – 280 с.
3. Бурлачук Л.Ф. Введение в проєктивную психологию / Л.Ф. Бурлачук – К. : «Нина– Центр», 1997. – 126 с.
4. Гудман Р. Обсуждение и создание детских рисунков / Р. Гудман // Практикум по арт– терапии. – Спб. : Питер, 2000 – 431 с.
5. Исурин Г.Л. Механизмы психологической коррекции личности в процессе групповой психотерапии в свете концепции отношений / Г.Л. Исурин. – Групповая психотерапия. – М., 1990. – 125 с.
6. Карвасарский Б.Д. Общая психодиагностика: методические указания / Под. общ. ред. О. В. Белова. – 1996. – 345 с.
7. Кьел Р. Групповая психотерапия / Р. Кьел. – СПб.: Питер, 2000. – 343 с.
8. Райкрофт Ч. Критический словарь психоанализа / Ч. Райкрофт. – Санкт– Петербург, 1995. – 288 с.
9. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам; Пер. с англ.; Общ. ред. и вступ. ст. Л. П. Петровской. – М. : Прогресс, 1993. – 368 с.
10. Соколова Е.Г. Проективные методы исследования личности / Е.Г. Соколова. – М. : МГУ, 1980. – 176 с.
11. Терлецька Л. Психокорекція засобами малюнку / Л. Терлецька. – К. : Главник, 2004. – 144 с.

12. Шостром Э. Терапевтическая психология: основы консультирования и психотерапии / Э. Шостром, Л. Браммер; Пер. с англ. В. Абабкова, В. Гаврилова. – СПб. : Сова; М.: Эксмо, 2002. – 624 с.
13. Юнг К. Г. Практика психотерапии / К. Г. Юнг; Пер. А. А. Спектор. – Мн. : Харвест, 2003. – 384 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Antologija sovremennogo psihoanaliza / Pod redakciej A. V. Rossolina. – M. : Izd – vo «Institut psihologii RAN», 2000. – T. 1. – 488 s.
2. Blejher V.M. Patopsihologicheskaja diagnostika / V.M. Blejher, I.V. Kruk. – K. : Zdorov'je, 1986. – 280 s.
3. Burlachuk L.F. Vvedenye v proektyvnuju psihologiju / L.F. Burlachuk. – K. : «Nyna– Centr», 1997. – 126 s.
4. Gudman R. Obsuzhdenie i sozdanie detskih risunkov / R. Gudman // Praktikum po art–terapii. – Spb. : Piter, 2000. – 431 s.
5. Isurina G.L. Mehanizmy psihologicheskoy korrekcii lichnosti v processe gruppovoj psihoterapii v svete koncepcii otnoshenij / G.L. Isurina // Gruppovaja psihoterapija. – M.,1990. – 125 s.
6. Karvasars'kij B.D. Obshhaja psihodiagnostika: metodicheskie ukazanija / Pod. obshh. red. O. V. Belova. – 1996. – 345 s.
7. K'el R. Grupovaja psihoterapija / R. K'el. – SPb.: Piter, 2000. – 343 s.
8. Rajkroft Ch. Kriticheskij slovar' psihoanaliza / Ch. Rajkroft. – Sankt–Peterburg, 1995. – 288 s.
9. Rudestam K. Gruppovaja psihoterapija. Psihokorekcionnye grupy: teorija i praktika / K. Rudestam; Per. s angl.; Obshh. red. i vstup. st. L. P. Petrovskoj. – M. : Progress, 1993. – 368 s.
10. Sokolova E.G. Proektivnye metody issledovanija lichnosti / E.G. Sokolova. – M. : MGU, 1980. – 176 s.
11. Terlec'ka L. Psihokorekcija zasobamy maljunku / L. Terlec'ka. – K. : Glavnyk, 2004. – 144 s.
12. Shostrom Je. Terapevticheskaja psihologija: osnovy konsul'tirovanija i psihoterapii / Je. Shostrom, L. Brammer / Per. s angl. V. Ababkova, V. Gavrilova. – SPb. : Sovo; M.: Jeksmo, 2002. – 624 s.
13. Jung K. G. Praktika psihoterapii / K. G. Jung; Per. A. A. Spector. – Mн. : Harvest, 2003. – 384 s.

L.O. Sipko. The peculiarities of using psycho-correction methods in the work with psychic trauma. The article analyzes the problems of using psycho-correction techniques in the context of the work with a problem of psychological trauma. Psychoanalytic approach, existential, behavioral, conversational therapy and transactional analysis were analyzed in the context of the methodological apparatus. The concept of «trauma» was presented and its brief analysis was also given. It was proved that the art is a reflection of the internal state of the author – it promotes knowledge of the contents of the unconscious. Projective techniques show their exceptional ability to assist in solving the problem of traumatic experiences by relaxation and objectification of unconscious tendencies of the mind. The analysis of the standardized methods for the study of the individual psyche was performed and it was found that they are able to admit the existence of the problem situation. The support in the solving of this situation cannot be provided with the standardized methods that are not aimed at understanding of the inner meaning but the projective ones that reveal the unconscious aspects of the subject's psyche. The aspects of drawing projection were clarified and its peculiarities in psychotherapeutic work were also submitted. It is stressed that there is the necessity of the ability to interpret the results, which takes into consideration such features as: analysis of the obtained material, synthesis, the comparison with the existing material and its submitting to the subject. The article focuses on the efficiency of the use of psychoanalytic projective techniques which allow to objectify the system characteristics of psyche that is necessary when dealing with trauma. The analysis of the unconscious meanings, underlying the traumatic situation, can be realized by the subject through the use of such methods and techniques that have deep inner focus. It was established that the formal way of knowledge could generate artifacts due to the distortion of received information, because the personality of the subject was not taken into account.

Key words: psychic trauma, psychic techniques, projective techniques, deep psychological knowledge, system characteristics of psychic, test methods, psychoanalysis, unconscious, interpretation.

Received July 07, 2015

Revised August 23, 2015

Accepted September 25, 2015